

Na Tap Accompanying Nora Performance

pdf (ภาษาไทย)

Published: Dec 27, 2021

Keywords:
Tap, NaTap, Nora

Pattarakorn Uejitmet
Faculty of Humanity and Social Science, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

Kritsipat Uejitmet
Faculty of Humanity and Social Science, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

Abstract

The objective of this article is to study Na Tub and how to accompany Tub for Nora performance. Nora is a popular traditional performance of people in the south of Thailand for a long time. The band for the Nora performance is Pi Phat Chatree orchestra consisting of Pi (Thai oboe), double gongs. These instruments are important for Nora performance. "Na Tub" is called by Nora musicians that accompanies in the bands. It is a method of percussion of a leather musical instrument. Since Nora is a folk music, the performance is therefore not organized in the same style as Thai music. Nora performance songs are divided into 2 types: 1. Songs that do not accompany the dance moves 2. They are the songs that accompany the dance moves. The main characteristic of the Na Tap used in Nora's accompaniment begins with the prelude song. By the pipe, the song begins with the length depending on the musicians. Then the musicians start the song after the introductory melody is over. It is called this part "Hua Tan"

Journal Information

Approved by TCI during 2021 - 2024

Indexed in TCI
Editor : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ลดาวัลย์ แก้วศรีนวล

For Author
For Reviewer

Information
For Readers
For Authors

วารสาร นาคบุตรปริทรรศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

NARKBHUTPARITAT JOURNAL

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2564 Vol. 13 No. 3 September - December 2021

Received: January 26, 2021

Revised: October 14, 2021

Accepted: December 27, 2021

ไฮกุ: เสกสรร งานศิลป์ พลังแห่งบทกวีกับการเรียนภาษาอังกฤษ

Haiku: The Art and Power of Poetry and Learning English

วิยะดา พรหมจิตต์*

ชไมพร พุทธรัตน์

วรรณวิภางค์ พลกำจัต

คณาพร แก้วแกมจันทร์

จिरาพร สุขกรง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author) E-mail: Viyada_pro@nstru.ac.th

Viyada Promchitta*

Chamaiporn Buddharat

Wanwipang Phonkamjad

Kanaporn Kaewkamjan

Jiraporn Sukkrong

Faculty of Humanity and Social Science, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

บทคัดย่อ

ไฮกุเป็นบทกวีดั้งเดิมของประเทศญี่ปุ่น เป็นบทกวีขนาดสั้น กระชับ และไม่ซับซ้อน ชาวญี่ปุ่นแต่งบทกวีไฮกุมานานกว่า 100 ปี เพื่อมุ่งเน้น ความบันเทิงในการใช้ภาษา ถ่ายทอดประสบการณ์ในชีวิต รวมทั้งแสดงความคิดเห็นและอารมณ์ความรู้สึกผ่านบทกวี นอกจากนี้ผู้แต่งบทกวีไฮกุต้องมีไหวพริบปฏิภาณและความฉลาดในการเลือกใช้คำเพื่อแต่งบทกวีไฮกุอย่างมีศิลปะ บทกวีไฮกุจึงมีชื่อเสียงมาตั้งแต่อดีตและในปัจจุบันและเผยแพร่ไปหลายประเทศ ในบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ 1) ความเป็นมา 2) วิธีการแต่งบทกวีไฮกุ 3) วิธีเขียนบทกวีไฮกุแบบดั้งเดิม 4) จินตภาพที่ปรากฏในบทกวีไฮกุ 5) การแต่งบทกวีไฮกุแบบตะวันตก 6) การแต่งบทกวีไฮกุแบบไทย 7) ไฮกุกับการเรียนในชั้นเรียน และ ผลงานประพันธ์บทกวีไฮกุของนักศึกษา

คำสำคัญ: บทกวี; ไฮกุ; บทกวีญี่ปุ่น

Abstract

Haiku is a short form of traditional Japanese poetry. Japanese people have written haiku for hundreds of years. Many countries now have composed it for the enjoyment to use languages, announcing their experiences, expression the opinions and emotions through haiku. Haiku poets had better be sharp-witted to choose the best words to compose haiku. This article introduces 1) haiku history 2) haiku writing process 3) Original Haiku writing 4) Imagery in haiku 5) Western haiku writing 6) Thai haiku writing 7) Haiku writing in classroom and Students' haiku.

Keyword: poem; haiku; Japanese poetry

บทนำ

สมัยโบราณขณะที่ยังไม่มีกระดาษบันทึกนั้น การนำเรื่องราวยาวๆไปเล่าต่อๆ กันจึงใช้การพูดที่สามารถจดจำได้ง่าย มีสัมผัสที่คล้องจอง ไพเราะ ง่ายต่อการจดจำและนำไปเล่าต่อ การเล่าเรื่องในรูปแบบนี้ต่อมาได้มีการกำหนดให้มีแบบแผนเป็นบทกวีที่มีฉันทลักษณ์ขึ้น ฉันทลักษณ์มีหลายแบบตามความสามารถและความสนใจของผู้แต่ง แต่ละชาติแต่ละภาษาต่างก็มีฉันทลักษณ์หลายประเภทที่มีความยาวและสัมผัสที่แตกต่างกัน เช่น โคลง ร่าย ฉันท์ กาพย์ กลอน ซอนเน็ต (sonnet) เป็นงานบทกวีที่ใช้ในภาษาอังกฤษเป็นบทกวีที่มี 14 บรรทัด บทกวีสรรเสริญ (ode) เป็นบทกวีสรรเสริญหรือบทกวีสำหรับร้องของอังกฤษ (Drury, 2006) และบทกวีไฮกุ (haiku) (Higginson, 2003) แต่บทความนี้จะนำเสนอเฉพาะบทกวีไฮกุ

ไฮกุเป็นบทกวีประเภทหนึ่งของชาวญี่ปุ่นที่มีขนาดสั้นมากและไม่มีความซับซ้อนที่ตายตัวทำให้เป็นที่นิยมของกวีทั้งในและนอกประเทศญี่ปุ่นไฮกุมีการแต่งขึ้นครั้งโบราณเพื่อเล่าเรื่องราวและประสบการณ์ของผู้เขียนผ่านตัวอักษรเพียงแค่ 17 คำ เนื้อหาของไฮกุสะท้อนประสบการณ์ชีวิตของผู้แต่ง ความคิด อารมณ์ของผู้แต่งได้อย่างตรงไปตรงมาด้วยซึ่งประสบการณ์และความคิดต่างๆของบรรดาผู้แต่งนั่นเองที่ทำให้ผู้อ่านเกิดการรับรู้ เข้าใจเหตุการณ์ และความเป็นไปของบ้านเมืองได้อย่างมีศิลปะและอรรถรส สามารถดึงดูดใจให้ผู้อ่านอยากอ่านและอยากเขียนด้วยตนเอง ดังนั้นการเลือกใช้คำมานำเสนอเนื้อหาในไฮกุให้เป็นที่ประทับใจของผู้อ่านนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นการ “เสกสรรงานศิลป์ ด้วยพลังแห่งบทกวี” เลยทีเดียว อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์อาจารย์ชาวญี่ปุ่น ได้ให้ความเห็นไปในทางเดียวกันว่า ปัจจุบันนี้ถึงแม้ว่าไฮกุยังได้รับความนิยมในญี่ปุ่น แต่มักจะเป็นคนรุ่นเก่าเป็นส่วนใหญ่ และเป็นความนิยมเฉพาะกลุ่มผู้สนใจในการแต่งไฮกุ หรือเป็นสมาคมไฮกุ เนื่องจากเยาวชนรุ่นใหม่ในญี่ปุ่นให้ความสนใจในความละเอียดอ่อนของการใช้ภาษาน้อยลง แต่กลับสนใจเทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศ ไฮกุจึงได้รับความนิยมจากคนรุ่นใหม่ค่อนข้างน้อยมาก แต่ยังมีบรรจอยู่

ในเนื้อหาของหลักสูตรในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น (Okuhara, (2019). Professor of Sophia University. *Interview*, 4 June 2019., Murayama, (2019). *Interview*, 7 June 2019)

บทความนี้นำเสนอประวัติความเป็นมาจะกล่าวถึงบทกวีไฮกุตั้งแต่อดีตและนักเขียนที่มีชื่อเสียงของญี่ปุ่นช่วงกำเนิดไฮกุ วิธีและกฎเกณฑ์การแต่งบทกวีแบบดั้งเดิม แบบตะวันตกและแบบไทย เช่น การใช้จำนวนคำ การใช้คำบ่งบอกฤดูกาลการจบแบบหักมุมในบทกวี เป็นต้น จินตภาพที่ปรากฏในบทกวี ได้แก่จินตภาพที่เกิดจากการมองเห็น จินตภาพที่เกิดจากการได้ยิน จินตภาพที่เกิดจากการได้กลิ่น จินตภาพที่เกิดจากการรับรู้รส และจินตภาพที่เกิดจากการสัมผัส ไฮกุกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน และผลงานเขียนบทกวีไฮกุของนักศึกษา กระแสความนิยมในปัจจุบันเป็นความนิยมเฉพาะกลุ่มผู้ที่รักการแต่งบทกวีเป็นหลัก

ในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ การอ่านวรรณคดีหรือวรรณกรรม เช่น อ่านโคลงประเภทซอนเน็ตหรือโอต ก็มีความสำคัญ จัดว่าเป็นการอ่านงานศิลปะ ภาษาที่ใช้ในงานประพันธ์ย่อมเป็นภาษาอีกระดับหนึ่งที่ไม่ใช่ภาษาพูด ผู้เขียนจึงนำบทเรียนไฮกุเพื่อสอนนักศึกษา ในวิชาพื้นฐานทางวรรณคดี ซึ่งเป็นวิชาบังคับของหลักสูตรภาษาอังกฤษ ผู้เขียนเห็นว่าไฮกุเป็นบทกวีขนาดสั้น แต่งง่าย จึงนำมาสอนให้นักศึกษาได้ฝึกการใช้คำภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การคัดสรรคำศัพท์ภาษาอังกฤษมาเรียงร้อยเป็นบทกวีไฮกุที่อ่านแล้วเข้าใจ และสอดคล้องกับกฎเกณฑ์อย่างลงตัว เพื่อฝึกการใช้ภาษาอังกฤษในระดับที่สูงขึ้น

ประวัติความเป็นมาของไฮกุ

Toshiko (cited in Giroux, 1974, pp. 16-18) ระบุว่า “haiku” มาจากคำว่า “haiki renga no hokku” เป็นบทกวีประเภทหนึ่งของชาวญี่ปุ่น จนกระทั่งปลายศตวรรษที่ 19 กวีชื่อ Masaoka Shiki (Higginson, 2003) กวีไฮกุที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งใช้เพียงคำสั้นๆว่า “haiku-ไฮกุ” แทน และกลายเป็นที่ยอมรับของผู้ประพันธ์ท่านอื่นๆ ทั้งในประเทศญี่ปุ่นเองและในต่างประเทศมาจนถึงปัจจุบันดังนั้นคำว่า “haiku-ไฮกุ” จึงมีผู้ประพันธ์ในหลายประเทศและได้ให้ความหมายไปในทางเดียวกัน

1. ความหมายของไฮกุ

ไฮกุคือ บทกวีกรองประเภทหนึ่งของญี่ปุ่น ถ้าแปลตามตัวอักษร หมายถึง ซับเป็นเพลง (Siamrath online, 2018) เกิดในประเทศญี่ปุ่น มีขนาดสั้น แบ่งเป็น 3 บรรทัด บรรทัดที่ 1 มี 5 พยางค์ บรรทัดที่ 2 มี 7 พยางค์ บรรทัดที่ 3 มี 5 พยางค์รวมทั้งหมดมี 17 พยางค์ เกิดประมาณ ปี ค.ศ. 1644 ในสมัยเอโดะ โดย Matsuo ริเริ่มให้มีการแต่งไฮกุอย่างจริงจัง โดยได้สร้างแนวทางในการแต่งไฮกุให้เป็นการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่แท้จริง

Higginson (2003) อธิบายว่า ไฮกุเป็นบทกวีขนาดสั้นที่มีภาพประกอบอยู่ในบทกวีและสามารถโน้มน้าวผู้อ่านให้รู้สึกใกล้ชิดกับความเป็นธรรมชาติและคนทั่วโลกในให้ความสนใจเขียนบทกวีไฮกุมากขึ้นเพราะสนุกสนานกับการคิดและการเขียนเนื้อหาลงในบทกวี เพราะการเขียนไฮกุทำให้ผู้เขียนสามารถมองโลกในมุมมองใหม่ๆ Myers (2009) ผู้สอนการเขียนบทกวีไฮกุ ในมหาวิทยาลัยหิมิงฉวน มีความเห็นว่า ไฮกุ เป็น “บทกวีเกม” ของชาวญี่ปุ่น เพราะต้องใช้ศิลปะในการเขียนและเลือกใช้คำจึงจะสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดี ควบคู่กับการบรรยายธรรมชาติ เช่น สวนสาธารณะ สัตว์ ต้นไม้ และท้องฟ้าที่ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในสังคมญี่ปุ่นเช่นกัน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นหัวเรื่องหลักของการเขียนไฮกุ ในขณะที่ Nitipark (2015) อาจารย์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ มีความเห็นว่า ไฮกุเป็นบทกวีที่มีลักษณะการเขียนที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน เป็นบทประพันธ์ดั้งเดิมของประเทศญี่ปุ่นที่ปัจจุบันมีการเขียนและแปลในหลายภาษาและนำมาปรับใช้ในการเรียนการสอนวรรณกรรมอย่างแพร่หลาย แต่ผู้เขียนทุกท่านจะยังคงเป้าหมายเดิมของการเขียนไฮกุไว้ คือการแสดงอารมณ์ผ่านบทประพันธ์ให้เกิดจินตภาพเป็นหลัก

สำหรับที่มาของคำว่า “haiku” นั้น Williams (2013) อธิบายว่า ในสมัยก่อนปี ค.ศ. 1867-1902 “ไฮกุ” (haiku) เดิมเรียกว่า “ฮอกกุ” (hokku) หรือ “ไฮไก” (haikai) ในยุคนั้นไฮกุนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของบทกวี “วะกะ”

(waka) ที่มีเพียง 5 บรรทัด แต่ละบรรทัดแบ่งพยางค์เป็น 5-7-5-7-7 หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ทังกะ” (tanga) ในสมัยคะมะคุระ (Kamakura Period หรือช่วงปี ค.ศ. 1185-1333) ไสกุเริ่มไม่ได้รับความนิยมไปพร้อมๆ กับ “เร็งกะ” (renga or linked verse) ที่เป็นบทกวีในรูปบทสนทนา (poetic dialogue) เร็งกะมีฉันทลักษณ์ที่ได้รับการตกทอดมาจากบทกวีวะกะ การแต่งเร็งกะนั้น 3 บรรทัดแรกจะแต่งโดยกวีหนึ่งคน และอีกสองบรรทัดจะแต่งขึ้นโดยกวีอีกหนึ่งคนเหมือนเป็นการสนทนากัน

ปัจจุบันไสกุเป็นที่รู้จักกันว่า เป็นบทกวีที่มีวลีสั้นๆ (short verse) มีบทบาทมากในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ชาฮีกัน (2015) อธิบายว่าไสกุเป็นบทกลอนขนาดสั้น ในหนึ่งบทประกอบด้วยถ้อยคำรวม 17 พยางค์เท่านั้น เขียนแบ่งเป็น 3 บรรทัด เริ่มจาก 5 พยางค์ 7 พยางค์ และ 5 พยางค์ ตามลำดับ พื้นฐานในการเขียนคือ เรียบง่าย ไม่ได้บังคับฉันทลักษณ์แต่ประการใด แต่ในบรรทัดสุดท้ายนิยมให้มีการจบแบบหักมุม เพราะเป็นจุดที่จะทำให้ผู้อ่านได้คิดหรือเกิดความประทับใจ อย่างไรก็ตาม แม้ไสกุจะเป็นคำประพันธ์ที่ไม่มีสัมผัสสระหรือพยัญชนะ แต่การเขียนไสกุก็มีลักษณะพิเศษที่นอกเหนือการจบแบบหักมุมในวรรคสุดท้ายที่ ผู้เขียนต้องหักมุมจบแล้ว การเลือกใช้คำง่ายๆ สื่อความหมายตรงๆ ก็เป็นอีกประเด็นที่ทำให้ไสกุมีความโดดเด่น และเมื่ออ่านจบในแต่ละครั้งจะปรากฏภาพใหม่ในสำนึกที่สวยงาม ไม่ว่าจะเป็นภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวทุกครั้ง กวีญี่ปุ่นที่สนใจเขียนไสกุและได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ตรงของตนเองกับธรรมชาติและแนวคิดทางศาสนาได้อย่างน่าสนใจมากที่สุด คือ “Matsuo Basho”

1. ลักษณะเด่นของไสกุ

ลักษณะเด่นของไสกุคือ เป็นบทกวีที่มีคำบ่งบอกฤดูกาล ใช้คำง่ายๆแต่ให้ความหมายลุ่มลึกอย่างมีนัยในทางปรัชญา มักจะบรรยายสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติรอบตัว เพื่อแสดงอารมณ์และความรู้สึก ประสบการณ์ และความคิดของผู้แต่ง R. H. Blyth กล่าวว่า ไสกุเป็นบทกวีแห่งฤดูกาล (the poetry of the seasons) ถ้าขาดคำบ่งบอกฤดูกาล บทกวีจะกลายเป็นบทกวีเซ็นริว (senryu) ไม่ใช่ไสกุ (Drury, 2006)

Matsuo (1644-1694) ได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งบทกวีไสกุของญี่ปุ่น เพราะเป็นผู้ริเริ่มให้มีการแต่งไสกุอย่างจริงจัง (Lim-arpibarn, 1998) Matsuo ได้กำหนดแนวทางในการแต่งไสกุว่าต้อง “เป็นการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่แท้จริง” อาทิประสบการณ์ทางศาสนาและธรรมชาติ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าเขาตระหนักถึงความวุ่นวายในสังคมจึงหันหลังให้กับสังคมและเข้าศึกษาธรรมะ ปฏิบัติตามคำสอนในลัทธิเซน และใช้ชีวิตเรียบง่ายท่ามกลางธรรมชาติ เขาพบว่าวิถีชีวิตที่อยู่กับธรรมชาติและการทำงานให้กลมกลืนกับธรรมชาตินั้นทำให้เกิดความสงบ ดังนั้นการเขียนไสกุของ จึงสะท้อนถึงวิถีธรรมชาติและ ความสงบ สันโดษ แง่คิดทางศาสนา และปรัชญาชีวิตโดยสื่อเป็นนัยยะภายในบทกวีที่ลึกซึ้ง คมชัด ดังที่ Lim-arpibarn (1998) อธิบายว่าผลงานของ Matsuo มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นความงามตรงหรือสถานที่จริงในแง่มุมต่างๆของธรรมชาติ รวมถึงความสัมพันธ์ของธรรมชาติกับมนุษย์และตัวกวีเอง ไสกุที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและเป็นที่รู้จักกันมากที่สุดบทหนึ่งของ Matsuo ได้แก่ “frog haiku” ดังนี้

Japanese version

furuie ya
kawazu tobikomu
mizu no oto

English version

an old pond
a frog jump in
the sound of water

(Williams, 2013)

ในศตวรรษที่ 19 นักเขียนต่างชาตินคนแรกที่รับวัฒนธรรมการเขียนไสกุคือ Hendrik Doeff ชาวฮอลแลนด์ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองนางาซากิ เขาเขียนผลงานมากมายเกี่ยวกับไสกุออกเผยแพร่ออกสู่สาธารณชน จนทำให้มีนักประพันธ์ไสกุจากโลกตะวันตกจำนวนมากเกิดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษ เช่น Blyth, James Joyce, Lawrence, Amy Lowell, Marianne Moore, Ezra Pound และ Carl Sandburg (Nitiphak, 2015; Silpakampises, 1982) หลัง

สงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวอเมริกันที่อาศัยอยู่ในประเทศญี่ปุ่นให้ความสนใจกับกับศิลปะและวัฒนธรรมญี่ปุ่นมากขึ้นทำให้ บทกวีไฮกุไม่เพียงเป็นที่นิยมในกลุ่มคนอเมริกันเท่านั้น แต่แพร่หลายไปถึงในประเทศอเมริกา Wright (1908-1960) เป็นนักเขียนอเมริกันผิวสีที่มีผลงานปรากฏออกมามากมาย ในห้าปีสุดท้ายของชีวิตที่เหลืออยู่ Wright ให้ความสนใจการเขียนไฮกุอย่างมาก เนื้อหาของไฮกุของเขาเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ความสันโดษ และพลังแห่งธรรมชาติ ไฮกุของเขามีมากกว่า 4,000 บท ในปี ค.ศ. 1998 หนังสือชื่อ Haiku: This Other World ตีพิมพ์ไฮกุที่ Wright เขียนไว้ถึง 817 บท

โดยสรุปแล้วไฮกุก่อนศตวรรษที่ 19 นั้นดัดแปลงมาจากบทกวีวะกะหรือทั้งกะซึ่งมีการเขียนเป็น 5 บรรทัด แบ่งแต่ละบรรทัดเป็น 5-7-5-7-7 และมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในศตวรรษที่ 19 เหลือเพียง 3 บรรทัด เป็น 5-7-5 ซึ่งมีขนาดสั้นลงแต่แต่งง่ายขึ้น และช่วงนี้เองชาวต่างชาติโดยเฉพาะอเมริกันรู้จักและเริ่มประพันธ์ไฮกุเป็นจำนวนมาก การแต่งก็ยังคงมีศิลปะในการแต่งที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เนื้อหาในบทกวียังคงเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ฯลฯ ทำให้รู้สึกความมนุษย์อยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติเสมอ เนื่องจากเป็นบทกวีมีขนาดสั้นและมีเสน่ห์ให้นึกเนื้อหา ส่งผลให้ไฮกุเป็นที่นิยมไปทั่วโลกในปัจจุบัน ผู้ประพันธ์ในแต่ละชาติต่างนิยมแต่งบทไฮกุโดยใช้ภาษาของชาติตนเอง รวมทั้งประเทศไทยก็มีนักแต่งไฮกุและประพันธ์เป็นภาษาไทยด้วยเช่นกัน

กระแสความนิยมในการแต่งไฮกุในปัจจุบัน

Myers (2009) มีความเห็นว่าเป็นเพราะไฮกุเป็นบทกวีที่เน้นการเขียนเกี่ยวกับความคิด อารมณ์ และเหตุการณ์ที่เป็นปัจจุบัน นิยมแต่งกันแบบทันทีทันใดในช่วงเวลานั้น (impromptu) นี้เองทำให้ไฮกุได้รับการยกย่องว่าเป็นบทกวีเกม (game verse) นอกจากนี้ไฮกุไม่เน้นฉันทลักษณ์มากนัก ผู้ประพันธ์บทกวีจึงรู้สึกสนุกกับการแต่งทำให้คนจำนวนมากนิยมแต่งไฮกุกันทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทยก็มีนักเขียนที่หันมาให้ความสนใจการเขียนไฮกุจำนวนไม่น้อยด้วยเช่นกัน

Higginson (2003) กวีชาวอเมริกันและผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียนบทกวีไฮกุกล่าวว่า คนทั่วโลกนิยมแต่งบทกวีไฮกุมากในช่วงกว่าสี่สิบปีที่ผ่านมา และยังเป็นที่ยอดนิยมมาจนปัจจุบัน หลายประเทศต่างมีสมาคมไฮกุและมีนิตยสารไฮกุด้วย เช่น ประเทศออสเตรเลีย เบลเยียม แคนาดา โครเอเชีย อังกฤษ เยอรมัน ฮอลแลนด์ ไอร์แลนด์ อิตาลี ปากีสถาน โรมานี อเมริกา จีน ฝรั่งเศส อินเดีย รัสเซีย โมร็อกโก นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ เซเนกัล อาฟริกาใต้ ศรีลังกา ญี่ปุ่น และอีกหลายประเทศ ส่วนในประเทศไทย Lim-apibarn (1998) อธิบายว่ามีนักประพันธ์ไฮกุชาวไทยที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับหลายท่าน แต่ผู้ที่มีผลงานอย่างต่อเนื่อง คือ Chantarasanti ซึ่งเขียนไฮกุตีพิมพ์หลายเล่ม เช่น ขลุ่ยไม้ไผ่ เริ่ม (2522-2523) รอยยิ้มแห่งฤดูกาล (2523) คลื่นอารมณ์ (2526) ในอ้อมกอดหิมาลัย (2527) แดดสาละอองฉาย (2527) ความทรงจำแห่งฤดูใบไม้ผลิ (2529) คื่นหอม (2533) ทางสายไปไม่ร่วง (2533) มุ่งสู่ความขาวของหิมะ (2536) เป็นต้น

Gilbert และ Yoneoka (2000) อาจารย์สอนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยคัมเบอร์โละอะธิบายไปในทางเดียวกับผู้เขียนไฮกุท่านอื่น ๆ ว่า เหตุผลที่ไฮกุกลายเป็นที่นิยมทั่วโลก เป็นเพราะเนื้อความสั้น เพียง 3 บรรทัดและใช้คำเพียง 17 คำ (5-7-5) เป็นบทกวีไม่มีฉันทลักษณ์ที่ตายตัว (freestyle poem) เขียนง่าย กระชับไม่ใช้คำฟุ่มเฟือย แต่การเขียนที่มีความเรียบง่ายนี้เองที่กลับแฝงไว้ด้วยพลังและความมีเสน่ห์ ทั้งพลังทางศิลปะของการใช้ภาษาอย่างชาญฉลาดและศิลปะการเล่าเรื่องของกวีแต่ละบุคคล ไฮกุบางบทสามารถบ่งบอกถึงพลังทางปรัชญาชั้นสูง เช่น ไฮกุของ Matsuo ที่สื่อถึงปรัชญาทางศาสนาผ่านเพียงคำไม่กี่คำ แต่สามารถสร้างพลังศรัทธาและความจริงของการดำรงชีวิต พร้อมทั้งการผสมผสานเสน่ห์แห่งธรรมชาติซึ่งเป็นอีกหนึ่งพลังในไฮกุที่ขาดไม่ได้ ฉะนั้นการที่ไฮกุมีเนื้อความสั้น มีความกะทัดรัด ใช้การเลือกสรรคำที่มีพลังและความมีเสน่ห์นี้เอง ทำให้ทั้งคนญี่ปุ่นและชาวต่างชาติสามารถเขียนไฮกุได้เองจนเป็นที่นิยมไปทั่วโลกอย่างเช่นทุกวันนี้

วิธีเขียนบทกวีไฮกุ

Lim-arpibarn (1998) อธิบายในลักษณะเดียวกันว่าไฮกุเป็นบทกวีที่มีลักษณะพิเศษโดดเด่นต่างไปจากบทกวีรูปแบบอื่นๆ คือ เนื้อความสั้น กะทัดรัด มีการเลือกใช้คำที่มีพลังในการนำเสนอเนื้อหา สาระและนำเสนอเรื่องราว

ของธรรมชาติ แม้เต็มไปด้วยความเรียบง่าย ดังนั้นแม้ไฮกุจะไม่มีฉันทลักษณ์ที่แน่นอนตายตัว แต่วิธีเขียนมีหลักการในการประพันธ์ที่สามารถยืดหยุ่นได้ทำให้วิธีเขียนไฮกุไม่ใช่เรื่องยาก เพียงแต่ผู้เขียนต้องมีความสามารถในการเลือกสรรคำที่สื่อความหมายให้ตรงไปตรงมา สั้น กระชับ และสื่อสารด้านอารมณ์และความคิดของผู้เขียนให้ได้เหมาะสมกับอารมณ์และเรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ

การแต่งไฮกุแบบดั้งเดิมที่เป็นภาษาญี่ปุ่นนั้นจะใช้คำจำนวน 17 คำ มี 3 บรรทัด แบ่งเป็น 5-7-5 พยางค์ของแต่ละบรรทัด และใช้คำบ่งบอกฤดูกาลมาร้อยเรียง ดังนั้น เมื่ออ่านจบหนึ่งบท มักจะปรากฏภาพขึ้นในจิตใจของผู้อ่าน ด้วยเหตุนี้ในการแต่งไฮกุผู้แต่งจึงควรจะต้องรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญในการแต่งบทกวีประเภทนี้ซึ่งประกอบด้วย การใช้จำนวนคำ (word count) การใช้คำบ่งบอกฤดูกาล (season words) และการจบแบบหักมุม (twist ending) เพื่อสร้างจินตภาพให้เกิดขึ้นตามคำที่ร้อยเรียงลงไปดังนี้

1. การใช้จำนวนคำ (word count)

ไฮกุได้รับการยกย่องว่าเป็นบทกวีที่สั้นที่สุดในโลก การเขียนไฮกุแบบดั้งเดิมของชาวญี่ปุ่นถึงแม้จะสั้นแต่ก็มีกฎเกณฑ์คือการใช้จำนวนคำจำนวน 17 คำ แบ่งเป็น 3 บรรทัด คือ 5-7-5 โดยแบ่งเป็น บรรทัดที่ 1 มี 5 คำ บรรทัดที่ 2 มี 7 คำ และบรรทัดที่ 3 มี 5 คำ เช่น

なつやまに (5)

あしだをあがむ (7)

かだでかな (5)

(Matsuo, 1689: 32)

จากตัวอย่างไฮกุที่เขียนเป็นภาษาญี่ปุ่นพบว่าสามารถใช้คำได้ 17 คำพอดีเพราะธรรมชาติของภาษาญี่ปุ่นนั้น 1 พยางค์เท่ากับ 1 เสียงที่ใช้อักษรฮิระกานะ (Hiragana) อย่างไรก็ตามเมื่อไฮกุได้รับความนิยมไปทั่วโลกจึงมีผู้แต่งไฮกุโดยใช้ภาษาของชาติตนเอง ปัญหาที่เกิดจากการใช้ภาษาอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษจึงเป็นเรื่องของการใช้จำนวนคำ เพราะธรรมชาติของภาษาอังกฤษเน้นคำหนักเบา (stress accent) ดังนั้นการใช้จำนวนคำ 5-7-5 อาจจะได้รับยกเว้น ตัวอย่างการประพันธ์เป็นภาษาอังกฤษ โดยแปลมาจากภาษาญี่ปุ่น เช่น

Japanese version

なつやまに (5)

あしだをあがむ (7)

かだでかな (5)

English version

In summer mountains (5)

I bow before his clog - (6)

My journey's just begun. (6)

(Matsuo, 1689: 32 translated by Donald Keene, 2007, p. 149)

นักประพันธ์สัญชาติอื่น ๆ จำนวนมากที่ปฏิเสธกฎจำนวนคำ 5-7-5 ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น หลายท่านเห็นว่าไม่มีความจำเป็น หรือเป็นเพราะการเลือกใช้ภาษาให้ลงตัวเท่ากับการใช้ภาษาญี่ปุ่นได้ยาก Chantarasanti (cited in Lim-arpibarn, 1998) นักประพันธ์ไฮกุสัญชาติไทยเป็นคนหนึ่งที่ปฏิเสธขบข้อนี้ Lim-arpibarn อธิบายว่าการที่ Chantarasanti ปฏิเสธการใช้คำ และคำที่บ่งบอกฤดูกาลเพราะไม่สอดคล้องกับรูปแบบและการนำเสนอในแบบฉบับของพจนานเอง ที่ต้องการประพันธ์ไฮกุที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ดังนั้นแม้ไม่ใช่จำนวนคำตามแบบฉบับดั้งเดิมแบบของญี่ปุ่น Chantarasanti ก็ใช้ความสามารถในการประพันธ์ไฮกุได้อย่างลงตัวและประยุกต์การประพันธ์ไฮกุให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยได้อย่างกลมกลืน ตัวอย่างเช่น

ไปไม้ระบัดอ่อน (5)

คือบทเพลงเรริงริน (5)

แห่งเดือนพฤษภา (5)

(Jantarasanti, cited in Lim-arpibarn, 1998)

จะเห็นได้ว่าการที่นักประพันธ์ปฏิเสธขนบบางข้ออาจจะเป็นเพราะเมื่อแต่งเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นๆ แล้วทำให้ลงตัวตามขนบเดิมได้ยาก แต่ปัญหาที่พบคือการใช้คำมากเกินไปหรือใช้คำฟุ่มเฟือย (wordy) ดังนั้นในการประพันธ์โหงุจึงมีกฎการใช้จำนวนคำ 5-7-5 เพื่อไม่ต้องการให้ใช้จำนวนคำมากเกินไป หรือใช้คำน้อย แต่ให้สั้น กระชับ กะทัดรัด และสื่อความหมายได้สมบูรณ์ เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของโหงุ นอกเหนือจากจำนวนคำแล้ว สิ่ง que เพิ่มเสน่ห์ให้กับโหงุ คือ โหงุแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่นจะบ่งบอกฤดูกาลในบทกวี ซึ่งทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความสัมพันธ์และความใกล้ชิดระหว่างธรรมชาติและมนุษย์อย่างแยกกันไม่ได้

2. คำบ่งบอกฤดูกาล (season word)

บทกวีโหงุแบบขนบดั้งเดิมของญี่ปุ่นต้องมีคำที่บอก “ฤดูกาล” (Gilbert, 2005) ประกอบอยู่ด้วยเพราะสมัยก่อนชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนอยู่ใกล้ชิดและพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ เช่น การทำนา ทำประมง และอาชีพอื่นๆ ที่อยู่กับธรรมชาติ เมื่อผู้อ่านได้อ่านบทกวีโหงุจะรู้สึกได้สัมผัสกับธรรมชาติในแต่ละฤดูของบทกวีนั้นๆ

การใช้คำบ่งบอกฤดูกาลและธรรมชาติจัดว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดเสน่ห์ในบทกวี คำที่ใช้บ่งบอกฤดูกาลมีทั้งคำที่บอกในความหมายตรงและความหมายนัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ประพันธ์ว่าต้องการสื่อด้วยความหมายตรงหรือแบบนัย ในความหมายตรง เช่น คำว่า ใบไม้ผลิ (spring) ฤดูร้อน (summer) ฤดูใบไม้ร่วง (autumn/ fall) ฤดูหนาว (winter) ส่วนบอกฤดูกาลที่มีความหมายแฝงตัวอย่างเช่น ดอกซากุระ (Cherry blossoms) หรือดอกกุหลาบ รวมทั้งดอกไม้อื่นๆ จะหมายถึงฤดูใบไม้ผลิ คำว่า ทะเล (sea) ชายหาดหรือ หาดทราย (beach) แมลงต่างๆ เช่น ผีเสื้อ (butterfly) ผึ้ง (bee) ยุง (mosquito) วัว (gazing cow) บ่งบอกถึงฤดูร้อน คำว่า พระจันทร์ (moon) ใบไม้ของต้นโอ๊ก (colored oak leaves) ผลโอ๊ก (oak) นกอพยพ (migrating birds) บ่งบอกถึงฤดูใบไม้ร่วง คำว่า หิมะ (snow) เสียงระฆังวัด (temple bell) หมาจิ้งจอก (fox) บอกถึงฤดูหนาว เป็นต้น (Beverly, 2007) นอกจากนี้ยังมีบางกลุ่มคำที่บ่งบอกฤดูกาล เช่น คำว่า “piercing cold” หมายถึงปลายฤดูใบไม้ร่วง “visit the graves” หมายถึง กลางฤดูร้อน “a bell ringing clearly” หมายถึง ฤดูหนาว เป็นต้น

นอกจากนี้คำแสดงฤดูกาลสามารถแบ่งได้เป็นกลุ่มๆ เช่น กลุ่มแมลง กลุ่มสถานที่สำคัญต่างๆ กลุ่มธรรมชาติ กลุ่มเทศกาลสำคัญประจำปี รวมถึงลักษณะของภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศในแต่ละฤดูที่มีความแตกต่างกัน ถ้อยคำบางถ้อยคำจะแสดงถึงฤดูกาลหนึ่งๆ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดี (Lim-arpibarn, 1998)

ตัวอย่างบทกวีที่บ่งบอกฤดูใบไม้ผลิ

Japanese version

あらたうと

青葉若葉の

日の光

English version

How awe-inspiring!

On the green leaves, the young leaves

The light of the sun.

(Matsuo, 1689, 29 translated by Donald Keene, 2007, p. 154)

ตัวอย่างนี้ Matsuo เขียนถึงฤดูใบไม้ผลิ โดยใช้คำว่า green leaves และ young leaves ใบไม้อ่อนที่เพิ่งผุดขึ้นมาหลังฤดูหนาว เป็นสัญลักษณ์ของชีวิตที่กำลังเกิดใหม่หรือการเริ่มต้นใหม่ของธรรมชาติในฤดูใบไม้ผลิ รวมถึงการใช้คำว่า The light of the sun เป็นช่วงฤดูที่พระอาทิตย์เริ่มส่องแสงสว่างมากกว่าในฤดูหนาว คำว่า “แสงอาทิตย์” “ใบไม้อ่อนสีเขียว” บ่งบอกถึงความสดชื่นและจุดเริ่มต้นของชีวิตใหม่ในฤดูใบไม้ผลิ

ตัวอย่างบทกวีโหงุในฤดูร้อน

Japanese version

文月や

六日も常の

夜には似ず

English version

The seventh month-

Even the sixth does not seem,

Like a usual night

(Matsuo, 1689, 62. translated by Donald Keene, 2007, p. 110)

ในบทกวีนี้ Basho ใช้คำว่า the seventh month คือเดือนกรกฎาคมซึ่งในประเทศญี่ปุ่นเป็นฤดูร้อน Basho ใช้คำบอกฤดูกาลแบบอ้อมโดยใช้ชื่อเดือน หรือเทศกาลแทนคำว่า “ฤดูร้อน” ตรงๆ เนื่องจาก ในเดือนนี้มีเทศกาล ทะนะบะตะ (Tanabata Festival) ประจำปี ตรงกับคืนวันที่ 7 เดือนกรกฎาคม เทศกาลนี้จะมีดวงดาวคู่รักสองดวงมาเจอกันปีละหนึ่งครั้ง บนทางช้างเผือก ฉะนั้นวันที่ 6 กรกฎาคมของทุกปี จะเป็นบรรยากาศพิเศษอีกหนึ่งวันก่อนที่ดวงดาวมาเจอกัน ประชาชนจะฉลองและขอพรในเทศกาลนี้ทุกปีในเดือนนี้ซึ่งเป็นเทศกาลฤดูร้อนที่โด่งดังและมีมายาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างไฮกุในฤดูใบไม้ร่วง

Japanese version

庭は着て
出でばや 寺に
散る柳

English version

I'll sweep the garden
Before I leave-in the temple
The willow leaves fall.

(Matsuo, 1689: 69 Translated by Donald Keene, 2007, 100)

Basho เขียนบทกวีไฮกุบทนี้ในฤดูใบไม้ร่วง ซึ่งไม่ได้ใช้คำบอกอย่างตรงไปตรงมา แต่ใช้คำว่า sweep the garden และ The willow leaves fall คือการกวาดใบไม้ในวัดและใบของต้นหลิวที่อยู่ในวัดร่วงแล้ว หมายถึงฤดูใบไม้ร่วงได้มาเยือนแล้วนั่นเอง ตัวอย่างบทกวีไฮกุฤดูหนาว

A snowman
Turned into a shield
Snowball fight.

(Usui, cited in Higginson, 2003, p. 8)

กวีบทนี้ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า A snowman และ snowball เพื่อบ่งบอกฤดูหนาว แทนที่ใช้คำว่า winter แบบตรงไปตรงมา ผู้อ่านได้สัมผัสอากาศหนาวเย็น พร้อมให้ความรู้สึกสนุกสนาน ขณะที่หิมะปกคลุมไปทั่ว

สำหรับไฮกุที่แต่งเป็นภาษาไทยนั้นไม่มีคำแสดงฤดูกาล ในผลงานของพจนานันท์ จันทร์สันติ นักแต่งบทกวีไฮกุคนไทยจะไม่ปรากฏลักษณะดังกล่าว แต่ยังคงไว้เพียงการแสดงถึงความผูกพันกับธรรมชาติและวิถีชีวิตในช่วงเวลาต่าง ๆ ไว้เท่านั้น (Lim-arpibarn, 1998)

คำบ่งบอกฤดูกาลแต่ละฤดูในไฮกุแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่นเป็นสิ่งจำเป็นที่เพิ่มเสน่ห์ในบทกวีอย่างมากและถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมญี่ปุ่น ทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติรอบๆตัว ส่วนไฮกุของประเทศอื่นๆเช่นยุโรปหรืออเมริกา รวมทั้งของไทยอาจจะไม่เน้นคำบ่งบอกฤดูกาล แต่จะใช้คำที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติแทนคำบ่งบอกฤดูกาลนี้เองที่ช่วยเพิ่มพลังดึงดูดให้ไฮกุชวนอ่านมากขึ้น

3. การจบแบบหักมุม (twist ending)

ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า บทกวีไฮกุมี สามบรรทัด ประกอบด้วยคำ 17 พยางค์ บทประพันธ์มีคำที่นำเสนอฤดูกาลเพื่อให้ผู้อ่านได้สัมผัสกับธรรมชาติในบทกวีไฮกุถือว่าเป็นเสน่ห์ในบทกวี อีกจุดหนึ่งที่โดดเด่นและทำให้บทกวีไฮกุดึงดูดผู้อ่านให้เกิดความประทับใจจะอยู่ในบรรทัดสุดท้ายที่มีการจบแบบหักมุม (twist ending) เป็นวรรคที่ผู้อ่านได้คิดและได้เกิดมุมมองใหม่ ๆ (Nitiphak, 2015) เช่น บทกวีไฮกุของ Matsuo ที่ได้เขียนไว้ในระหว่างการเดินทางไกลอันยาวนานและเป็นการเดินทางครั้งสำคัญในชีวิต เนื่องจากเป็นการพลัดพรากจากภูมิลำเนาเดิมที่พักพิงอาศัยและผูกพันกับที่อยู่อาศัยนั้นมาแต่เยาว์วัย การจากภูมิลำเนาเดิมเช่นนี้ กวีจึงเกิดความรู้สึกโศกเศร้า

Japanese version

今日よりや
書き付け消さん
笠の露

English version

Today I shall wipe out
The words written in my hat
With the dew of tears.

(Matsuo, 1689: 67 translated by Donald Keene, 2007, p. 102)

Matsuo ต้องการบอกในสองบรรทัดแรกว่า วันนี้จะเช็คคำที่เขียนไว้บนหมวกออก และในบรรทัดสุดท้ายที่หักมุม Bashi กล่าวคำที่เขียนบนหมวกนั้นเขียนด้วยน้ำตาซึ่งแสดงถึงความโศกเศร้า

ลักษณะหนึ่งของการแต่งไฮกุคือ การใช้จำนวนคำ 17 คำ คำบ่งบอกฤดูกาล มีการจบแบบหักมุม ขณะเดียวกัน เมื่อผู้อ่านได้อ่านแล้วเกิดปรากฏภาพอันสวยงามในมโนความคิดขึ้นหนึ่งภาพต่อหนึ่งบทกวี อาจจะเป็นภาพเคลื่อนไหว ฉะนั้นการเขียนไฮกุแต่ละบทมักจะมีจินตภาพ (Imagery) เข้ามาในบทกวีด้วยเสมอ

จินตภาพที่ปรากฏในบทกวีไฮกุ (Imagery)

แท้จริงแล้วจินตภาพไม่ใช่องค์ประกอบในการแต่งไฮกุ แต่ผู้แต่งจะสามารถแต่งให้ผู้อ่านสามารถสร้างมโนภาพขึ้นภายในใจ หรือวาดภาพได้หนึ่งภาพหลังจากอ่านจบ นอกจากนี้ไฮกุบางบทอาจจะปรากฏภาพเคลื่อนไหวตามจินตภาพที่ผู้อ่านสร้างขึ้น จินตภาพ (Imagery) ในการแต่งไฮกุ คือ ภาษาที่บรรยายออกมาเป็นภาพหรือการรับรู้ในมโนคติ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นและรู้สึกหรือรับรู้ได้ถึง รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ความรู้สึกและการเคลื่อนไหว ดังนั้นคำทุกคำที่สามารถใช้บอกถึงสิ่งต่างๆในมโนคติได้ ถือเป็นภาพลักษณะในวรรณคดีทั้งสิ้น จินตภาพออกเป็น 6 ประเภท คือ ภาพที่เกิดจากการมองเห็น (visual image) ภาพที่เกิดจากการได้ยิน (auditory image) ภาพที่เกิดจากการได้กลิ่น (olfactory image) ภาพที่เกิดจากการรับรู้รส (gustatory image) ภาพที่เกิดจากการสัมผัส (tactile image) และภาพที่สื่อความรู้สึกและการเคลื่อนไหว (kinetic and kinesthetic images) (Chaisinwattana, 2013)

จินตภาพในไฮกุจะเกิดขึ้นหลังจากอ่านบทกวีจบ ผู้อ่านจะเกิดจินตภาพในสมองหนึ่งภาพ และไฮกุทุกบทจะให้ภาพธรรมชาติหนึ่งภาพในหนึ่งบทกวีเสมอ ความสวยงามของจินตภาพที่ปรากฏขึ้นจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับจินตนาการและประสบการณ์ของผู้อ่าน และจินตภาพนี้เองที่ทำให้บทกวีไฮกุมีชีวิต

1. ภาพที่เกิดจากการมองเห็น (visual image)

Japanese version

涼しさや

ほの三日月の

羽黒山

English version

How cool it is here-

A crescent moon faintly hovers

Over Mount Haguro.

(Matsuo, 1689: 57 translated by Donald Keene, 2007, p. 116)

เมื่ออ่านไฮกุบทนี้แล้วจะได้ภาพที่เกิดจากการมองเห็น (visual image) ผู้อ่านจะเห็นภาพพระจันทร์เสี้ยวอยู่ใกล้ๆภูเขาฮาคุโระ เป็นพระจันทร์ที่เลื่อนรางเหมือนมีเมฆปกคลุมเล็กน้อย และผู้อ่านยังได้รู้สึกสัมผัสอากาศหนาวเย็นของไฮกุบทนี้ด้วย Bashi ผู้เขียนไฮกุบทนี้เลือกคำมาบรรยายให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพได้ชัดเจน

2. ภาพที่เกิดจากการได้ยิน (auditory image)

Japanese version

塚も動け

我が泣く声は

秋の風

English version

Shake , oh grave mound

Show you hear my weeping voice

In the autumn wind.

(Matsuo, 1689: 65 translated by Keene, 2007, p. 106)

เมื่ออ่านไฮกุบทนี้ผู้อ่านจะรู้สึกราวกับว่าได้ยินเสียงร้องไห้ โดยมีคำว่า “weeping voice” ไฮกุบทนี้กล่าวถึงคนคนหนึ่งร้องไห้สะอึกสะอื้นด้วยความเศร้าที่หลุมศพท่ามกลางสายลมแห่งฤดูใบไม้ร่วง

3. ภาพที่เกิดจากการได้กลิ่น (olfactory image)

English version

Wonderful spring,

Roses bloom everywhere-

Oh! aromatic scent.

Thai version

ไปไม้ผลิอันรื่นรมย์

กุหลาบบานทุกหนแห่ง

ช่างหอมชื่นใจ

(Promchitta, Bhuddarat, Kaewkamjan, Phonkamjad, & Sukkrong, 2018)

ไฮกุบทนี้เมื่อผู้อ่านอ่านจบแล้วสิ่งที่ปรากฏขึ้นในมโนภาพ คือภาพดอกกุหลาบที่บ้านสะพรั่งทั่วทุกหนแห่งในฤดูใบไม้ผลิ นอกจากภาพที่ปรากฏแล้วยังได้กลิ่นหอมของดอกกุหลาบ ใช้คำว่า “ช่างหอมชื่นใจ” เพื่อบ่งบอกความหอม และคำว่า “ไปไม่ผลิ” เพื่อบ่งบอกฤดูกาลแบบตรงๆ ในบทนี้ ผู้เขียนตั้งใจใช้จินตภาพ 2 แบบ คือ ภาพที่เกิดจากการมองเห็น (visual image) และจินตภาพที่เกิดจากการได้กลิ่น (olfactory image)

4. ภาพที่เกิดจากการรับรู้รส (gustatory image)

English version

Watermelons

In summer breeze,

How sweet they are!

Thai version

แตงโม

สายลมแห่งฤดูร้อน

ช่างหวานจับใจ

(Promchitta, Bhuddarat, Kaewkamjan, Phonkamjad, & Sukkrong, 2018)

ไฮกุบทนี้กล่าวถึง แตงโมในฤดูร้อน ช่างหวานฉ่ำเสียจริง ผู้เขียนใช้คำว่า “ช่างหวานจับใจ” เพื่อบอกรสชาติหวานของแตงโมในฤดูร้อนอย่างตรงไปตรงมา ให้ภาพที่เกิดจากการรับรู้รสและขณะเดียวกันก็ได้ภาพจากการมองเห็น (visual image) ด้วยคือได้เห็นภาพแตงโมในช่วงฤดูร้อน

5. ภาพที่เกิดจากการสัมผัส (tactile image)

Japanese version

秋涼し

手ごとにむけや

うりなす子

English version

The cool of autumn-

Every hand start peeling

Melon and eggplants!

(Matsuo, 1689: 65 translated by Donald Keene, 2007: 106)

เมื่ออ่านไฮกุบทนี้แล้วผู้อ่านจะได้รับความรู้สึกจากการสัมผัสอากาศหนาวเย็นในฤดูใบไม้ร่วง และขณะเดียวกันก็รับความรู้สึกจากการสัมผัสคือมือที่จับลูกเมลอนและมะเขือขึ้นมา剥เปลือกทำให้รู้สึกว่ามีมือก็เย็นไปด้วยเช่นกัน จินตภาพที่ได้จากไฮกุบทนี้คือการสัมผัสและจินตภาพที่เกิดจากการมองเห็นด้วย

6. ภาพที่สื่อความรู้สึกและการเคลื่อนไหว (kinetic and kinesthetic images)

Japanese version

あかあかと

日はつれなくも

あきの風

English version

Redly, redly

The sun shines heartlessly, but

The wind is autumnal

(Matsuo, 1689: 65 translated by Donald Keene: 2007, p. 105)

ตัวอย่างข้างต้น เมื่อผู้อ่านอ่านไฮกุบทนี้จบแล้วจะได้ภาพพระอาทิตย์ส่องแสงร้อนแรง และได้สัมผัสกับสายลมเย็นพัดผ่านมากระทบให้เกิดความเย็นชื่นใจ จินตภาพที่ปรากฏคือจากการมองเห็น (visual image) คือภาพแสงแดดสีแดง และจินตภาพที่เกิดการสัมผัส (tactile image) คือ สัมผัสความร้อนจากแสงอาทิตย์และความเย็นแห่งสายลมในฤดูใบไม้ร่วง

วิธีแต่งบทกวีไฮกุที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดเป็นการแต่งไฮกุแบบญี่ปุ่น ส่วนการแต่งบทกวีไฮกุในประเทศอื่นๆที่ไม่ใช่ประเทศญี่ปุ่นอาจจะมี ความต่างกันบ้างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

การแต่งบทกวีไฮกุแบบตะวันตก

การแต่งบทกวีไฮกุแบบตะวันตก ไม่ต่างจากของญี่ปุ่นนัก มีทั้งนักประพันธ์ที่ใช้จำนวนคำ 5-7-5 และปฏิเสธการใช้จำนวนคำดังกล่าว มีการกล่าวถึงธรรมชาติเช่นเดียวกัน คือใช้คำบ่งบอกฤดูกาล แต่คำบ่งบอกฤดูกาลก็ขึ้นอยู่กับบริบททางวัฒนธรรมของแต่ละชาติ Gilbert (2005) ให้ความเห็นว่า การแต่งไฮกุเป็นภาษาอังกฤษนั้น คำบ่งบอก

ฤดูกาลเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่เจาะจงฤดูกาล (a non-season-specific nature image) แต่จะใช้คำที่กล่าวถึงธรรมชาติ มีการจบบรรทัดสุดท้ายแบบหักมุม (Gilbert, 2005)

ในกรณีของการใช้เครื่องหมายวรรคตอนจะพบว่าผู้ประพันธ์หลายท่านที่ไม่ได้ใช้เครื่องหมายวรรคตอนเลย เพราะเป็นการรวมกันของสองส่วนในบทกวี และคิดว่าเป็นเพียงการนำคำมาวางเรียงกัน ก็ทำให้บทกวีไฮกุมีพลังขึ้น แต่ Higginson (2003) มีความเห็นต่างออกไปโดยอธิบายว่า การแต่งไฮกุในภาษาอังกฤษไม่มีกฎที่ตายตัวเกี่ยวกับการใช้เครื่องหมายวรรคตอนและการใช้อักษรตัวพิมพ์ใหญ่ ตัวอย่างเช่นบทกวีไฮกุของ Nicholas A. Virgilio (1928-1989) ที่ไม่ใช้อักษรตัวพิมพ์ใหญ่แต่ใช้เครื่องหมายวรรคตอน เช่น

one wild apple
ripples the rain puddle:
evening sun

(Virgilio, cited in Higginson, 2003, p.3)

ไฮกุบทนี้มีสองส่วน ส่วนที่ 1 คือสองบรรทัดแรก “one wild apple/ ripples the rain puddle” จากนั้น Virgilio ใช้เครื่องหมาย ทวิภาค (:) แยกส่วนนี้ออกส่วนแรกเป็นบรรทัดสุดท้ายคือ “evening sun” และใช้ตัวอักษรพิมพ์เล็กในภาษาอังกฤษซึ่งค่อนข้างแตกต่างจากผู้ประพันธ์ท่านอื่น

Higginson (2003) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการเขียนไฮกุแบบตะวันตกอีก คือ การเขียนที่สามารถถ่ายทอดได้ทั้งความเป็นปัจจุบัน ความทรงจำและการใช้จินตภาพ ดังนี้ 1) ความเป็นปัจจุบัน (here and now) หรือความสดของเนื้อหาที่นำมาแต่งบทกวี โดยอธิบายว่าไฮกุที่ดีนั้น ผู้แต่งต้องเขียนขึ้นเกือบทันทีหลังจากที่ได้พบหรือเห็น หรือมีประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งรูป รส กลิ่น เสียงและสัมผัส ขณะเดินทางไปตามสถานที่ต่าง ๆ และพยายามนำสิ่งที่ได้ประสบมาเขียนเป็นบทกวี 2) ความทรงจำ (memory) ผู้เขียนไฮกุที่ดีต้องพยายามจำในสิ่งที่ตนเห็นในแต่ละวันและเลือกสรรคำมาแต่งไฮกุให้ผู้อ่านได้เห็นหรือรู้สึกหรือสัมผัสในสิ่งพิเศษแบบเดียวกับที่ผู้เขียนเห็นหรือรู้สึก 3) การใช้จินตภาพ (imagination) ผู้เขียนบทกวีไฮกุมักใช้จินตนาการจากประสบการณ์แล้วใช้ความสามารถในการเล่นคำ โดยพยายามเลือกใช้คำที่ทำให้เกิดภาพ (a word-picture) เมื่อผู้อ่านได้อ่านแล้วปรากฏภาพขึ้นในห้วงความคิด และจะให้ความรู้สึกเหมือนได้เห็นภาพในชีวิตจริง (Higginson, 2003)

จะเห็นได้ว่าการแต่งบทกวีไฮกุแบบตะวันตก ไม่ต่างจากของญี่ปุ่นมากนัก มีทั้งนักประพันธ์ที่ใช้จำนวนคำ 5-7-5 และปฏิเสธการใช้จำนวนคำ มีทั้งการใช้เครื่องหมายวรรคตอนและไม่ใช้แล้วแต่ผู้เขียน มีการกล่าวถึงธรรมชาติ และฤดูกาล เช่นเดียวกัน มีการให้ความสำคัญต่อความเป็นปัจจุบันความทรงจำผู้เขียน และการใช้จินตภาพ เช่นเดียวกับทางญี่ปุ่นเป็นส่วนใหญ่

การแต่งบทกวีไฮกุแบบไทย

การแต่งบทกวีไฮกุแบบไทยไม่ต่างจากของญี่ปุ่นและของชาติตะวันตก Lim-arpibarn, S., (1998) กล่าวว่า นักแต่งไฮกุของไทยปฏิเสธฉันทลักษณ์ 5-7-5 (พยางค์) แต่ยังคงใช้การแต่งแบบ 3 บรรทัด และได้รักษาสาระสำคัญของไฮกุไว้ คือการนำเสนอรูปแบบที่สั้น กะทัดรัด และเรียบง่าย ใช้จำนวนคำน้อย ไม่นิยมใช้คำพุ่มเพื่อย ใช้คำให้ตรงไปตรงมาที่สุด ซึ่งจะสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียบง่ายของไฮกุเป็นอย่างดี นอกจากการละฉันทลักษณ์เบื้องต้นในการแต่งไฮกุแล้ว ผู้แต่งบางท่านยังปฏิเสธการใช้ คำแสดงฤดูกาล แต่ยังคงการเขียนที่แสดงถึงความผูกพันกับธรรมชาติและวิถีชีวิตในช่วงเวลาต่างๆเท่านั้น เช่นตัวอย่างที่แต่งโดยคนไทย

เกิดเป็นคนไทยนั้น
ไม่มีอะไรภูมิใจเท่า---
มีพระเจ้าอยู่หัว

(Tanunard, 2015, p. 3)

การแต่งบทกวีไฮกุ แต่ละประเทศมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เน้นที่ความสั้น ใช้คำง่ายๆตรงไปตรงมา มีคำบอก
ฤดูกาล บางประเทศปฏิเสธทั้งการใช้คำและคำบ่งบอกฤดูกาล แต่ใช้คำที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติแทน อ่านแล้วเกิดภาพ
และความรู้สึกความสุนทรีย์นั่นเอง

ไฮกุกับการเรียนในชั้นเรียนและผลงานประพันธ์บทกวีไฮกุของนักศึกษา

การสอนแต่งบทกวีไฮกุเริ่มมีในประเทศญี่ปุ่นมานานมาก เพราะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมญี่ปุ่น ต่อมาก็มี
การเรียนการสอนไฮกุในต่างประเทศหลายประเทศที่เปิดสอนสาขาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น เช่นมหาวิทยาลัยในประเทศ
สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส รวมทั้งบางมหาวิทยาลัยในประเทศไทย เป็นต้น และผู้เขียนเป็นคนหนึ่งที่นำไฮกุมา
สอนในรายวิชาพื้นฐานทางวรรณคดีเพื่อให้นักศึกษาตระหนักว่าการแต่งบทกวีไม่ใช่เรื่องยาก ในขณะที่เดียวกันก็มีความ
ประสงค์พัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาเอกภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2/2561

งานวิจัยของ Myer (2009) พบว่ามีการใช้ไฮกุในชั้นเรียนของมหาวิทยาลัยหมิงฉวน ประเทศไต้หวันในหลาย
วิชา เช่น วิชาการอ่านเพื่อความเข้าใจขั้นพื้นฐาน (Basic Reading Comprehension) วิชาบทกวีสุนทรียภาพ
(Poetry Appreciate) และวิชาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ (Creative Writing) โดยให้นักศึกษาฝึกเขียนไฮกุเป็น
ภาษาอังกฤษ ผลปรากฏว่า นักศึกษาให้ความสำคัญกับพยางค์ของคำในภาษาอังกฤษมากขึ้นและมีความพึงพอใจกับ
การฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์ด้วยการใช้บทกวีไฮกุมากขึ้น ส่งผลให้นักศึกษาเข้าใจปัญหาและสนใจที่จะแก้ปัญห
เกี่ยวกับการใช้หลักไวยากรณ์ การรวมคำศัพท์และโครงสร้างทางภาษามากขึ้น ทำให้นักศึกษามีพัฒนาทาง
ภาษาอังกฤษดีขึ้น (Myers, 2009)

งานวิจัยของ Lee (2011) ผู้สอนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่นระบุว่า การเรียนการสอนบท
กวีไฮกุในชั้นเรียนภาษาอังกฤษนั้น เมื่อใช้กับผู้เรียนที่มีภาษาอังกฤษระดับเริ่มต้น สิ่งที่เป็นอุปสรรคในการเขียนไฮกุ
ของผู้เรียนคือการใช้จำนวนคำ 5-7-5 ทำให้ผู้เรียนไม่อยากเขียน เพราะผู้เรียนในระดับนี้ยังมีจำนวนคำศัพท์
ภาษาอังกฤษไม่เพียงพอ และการบังคับให้เขียนตามจำนวนคำอาจจะก่อให้เกิดการแสดงออกทางความคิดได้ไม่เต็มที่
ดังนั้นครูผู้สอนควรสอนการเขียนไฮกุให้แก่ผู้เรียนที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษอยู่ในระดับที่ใช้งานได้ โดยเฉพาะ
การอนุญาตให้ผู้เรียนเลือกใช้คำศัพท์และพิจารณาทบทวนว่าคำที่เขาเลือกมาใช้นั้นเหมาะสมกับจำนวนพยางค์หรือไม่
ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจัดการของผู้สอนและความสามารถทางภาษาของผู้เรียนด้วยในเวลาเดียวกัน (Lee, 2011)

บทกวีไฮกุมีขนาดสั้น ใช้คำง่ายๆ กฎเกณฑ์มีไม่มาก ผู้เขียนในฐานะผู้สอนรายวิชาพื้นฐานทางวรรณคดี ให้นัก
นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ จึงนำไฮกุมาเป็นบทหนึ่งในการเรียนการสอนเช่นกัน โดยให้นักศึกษาเรียนทฤษฎีการ
แต่งบทกวีไฮกุแบบดั้งเดิม และให้แต่งบทกวีไฮกุเป็นภาษาอังกฤษ ผลปรากฏว่านักศึกษาสามารถแต่งไฮกุได้อย่าง
หลากหลายและน่าสนใจ

ในภาคเรียนที่ 2/2561 ผู้เขียนได้สอนในรายวิชาพื้นฐานทางวรรณคดี (Introduction to Literature) ให้นัก
นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 โดยเลือกบทกวีไฮกุซึ่งเป็นหนึ่งในบทเรียนของรายวิชาดังกล่าว
ให้นักศึกษาได้แต่งตามกฎที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อข้างต้น หลังจากที่นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีการแต่งบทกวีไฮกุแล้ว ผู้เขียน
ให้นักศึกษาจับคู่แล้วแต่งบทกวีไฮกุโดยเขียนเป็นภาษาอังกฤษ นักศึกษามีความสามารถในการแต่งบทกวีไฮกุและ
นำเสนอแนวคิดที่หลากหลาย นักศึกษาแต่งบทกวีไฮกุในคาบหลังจากเรียนทฤษฎีจบ โดยผู้เขียนให้เวลา 30 นาที โดย
ยึดกฎการเขียนจำนวนคำ 5-7-5 นักศึกษาให้เหตุผลว่าการใช้คำในบทกวี 5-7-5 นั้นไม่ยากจนเกินไป ตัวอย่างงานของ
นักศึกษาในการประพันธ์ไฮกุครั้งแรก

Beginning summer, (5)

The roses bloom in the wild (7)

O! pleasurable. (5)

(Channarong, & Phatchanee, 2018)

ในบทนี้นักศึกษาได้กล่าวถึงช่วงเริ่มต้นของฤดูร้อนอย่างตรงไปตรงมาโดยใช้คำว่า *beginning summer* เพื่อบ่งบอกกระบวนจินตภาพ (imagery) และการมองเห็น (visual image) ประกอบการเขียนเพื่อให้เกิดภาพดอกกุหลาบจำนวนมากเบ่งบานไปทั่วทั้งป่า จินตนาการตรงนี้ของผู้อ่านแต่ละคนอาจจะแตกต่างกัน บางคนนึกถึงดอกกุหลาบจำนวนมากที่บ้านแซมอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ในป่า เพราะนักศึกษาใช้คำว่า “wild” ซึ่งมีความหมายว่า ป่า และภาพที่สื่อความรู้สึกและการเคลื่อนไหว (kinetic and kinesthetic images) ในบทนี้จะให้ความรู้สึกสบายใจเมื่อได้เห็นดอกกุหลาบจำนวนมาก นักศึกษาใช้คำว่า *O! pleasurable* เพื่อบ่งบอกถึงความพอใจ เบิกบานใจเมื่อได้เห็นดอกกุหลาบบานสะพรั่ง

ถึงแม้ว่านักศึกษาบางส่วนจะยึดขนบการใช้คำ 5-7-5 เนื่องจากนักศึกษาเห็นว่าเป็นความท้าทายความสามารถในการเลือกใช้คำและสนุกกับการคัดสรรคำให้ได้ครบตามจำนวน 5-7-5 แต่ก็ยังมีนักศึกษาส่วนใหญ่ที่ปฏิเสธขนบนี้ ทั้งนี้ให้เหตุผลว่า การแต่งโดยใช้จำนวนคำ 5-7-5 ยากกว่าและต้องใช้เวลานาน เสียเวลาหาและเลือกคำศัพท์

นักศึกษาที่ปฏิเสธการแต่งโดยใช้จำนวนคำ 5-7-5 สามารถแต่งบทกวีได้ดี เห็นภาพในบทกวีได้ชัดเจนกว่า ขณะเดียวกันก็ได้บทกวีไฮกุที่กระชับ ไม่มีคำฟุ่มเฟือย ตัวอย่างเช่น

Butterflies buzz

Over marigolds

In nice dawn.

(Kakaew, & Noopet., 2018)

ในกวีบทนี้ นักศึกษาปฏิเสธขนบการใช้จำนวนคำ 5-7-5 ทำให้ไฮกุบทนี้สื่อภาพออกมาได้ชัดเจนกว่า เพราะไม่ใช้คำฟุ่มเฟือย นักศึกษาใช้คำว่า *butterflies* และ *marigolds* บ่งบอกฤดูร้อน เมื่ออ่านบทกวีบทนี้จบ จะได้ภาพฝูงผีเสื้อกำลังตอมดอกดาวเรือง (*marigolds*) ยามเช้าอันสดชื่น

ผู้เขียนกำหนดคำให้นักศึกษาแต่งโดยให้ มีคำว่า *red leaves* และ *river* สองคำนี้นักศึกษาต้องนำมาใส่ในบทกวีไฮกุพบว่านักศึกษาจำนวนมากมีความสามารถในการแต่งบทกวีไฮกุโดยใช้คำที่กำหนดให้ พร้อมทั้งยังยึดกฎเกณฑ์ของการแต่งบทกวี แต่ก็มีนักศึกษาบางส่วนที่แต่งบทกวีโดยยึดกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งบรรจุคำที่กำหนดให้ในการประพันธ์ด้วยแต่ไม่คำนึงว่าให้ความหมายที่เข้าใจหรือไม่ ตัวอย่างเช่น นักศึกษาที่ยึดกฎเหล็ก โดยใช้จำนวนคำ 5-7-5

Silence in forest (5)

Red leaves fall down the river (7)

In this lonely Fall. (5)

(Janson, 2018)

ตัวอย่างนี้นักศึกษาใช้คำที่กำหนดให้ครบทั้งสองคำ และใช้จำนวนคำ 5-7-5 สิ่งที่เพิ่มเติมเข้ามาคือการใส่ความรู้สึกเข้าไปในบทกวี นักศึกษาใช้คำว่า “silence” บ่งบอกถึงความเงียบสงัดในป่า และใช้คำว่า “lonely” ขยายคำว่า “Fall” สื่อความรู้สึกว่า ความเงียบสงัดทำให้เกิดความเปล่าเปลี่ยวในฤดูใบไม้ร่วงซึ่งมีใบไม้สีแดงสลัดใบไม้ร่วงลงสู่สายน้ำ

จากผลงานของนักศึกษาพบว่านักศึกษาสามารถใช้องค์ความรู้ภาษาอังกฤษ ได้แก่ การคัดสรรคำ รวมกับ ไวยากรณ์ และความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษประกอบกับกฎของไฮกุเพียงเล็กน้อย ทำให้นักศึกษาแต่งไฮกุออกมาดี ขณะเดียวกัน พัฒนาการด้านภาษาอังกฤษก็ปรากฏออกมาในผลงานแต่ละชิ้นอย่างเห็นได้ชัด

สรุป

ไฮกุ เป็นงานเขียนที่มีศิลปะเฉพาะตัว มีขนาดสั้นมาก เกิดในประเทศญี่ปุ่นและเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก มีหลักในการประพันธ์เพียงเล็กน้อยและหลักเกณฑ์นั้นสามารถยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรมของแต่ละชาติ แต่ละภาษาได้ ได้แก่การใช้จำนวนคำ คำบ่งบอกฤดูกาล การจบแบบหักมุม ปรากฏการณ์จินตภาพในบทกวีไฮกุแต่ละบท เป็นต้น เป้าหมายในการเขียนบทกวีไฮกุคือเขียนเพื่อแสดงอารมณ์ ความรู้สึกและความคิดผ่านบทประพันธ์ นอกจากภาษาที่มีเสน่ห์ในบทกวีไฮกุแล้ว กระบวนการจินตภาพที่ปรากฏในบทกวีก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่เพิ่มให้บทกวีไฮกุมีเสน่ห์ ผู้อ่านสัมผัสกระบวนการจินตภาพได้เมื่ออ่านบทกวีบทนั้นจบก็จะปรากฏภาพขึ้นในใจของผู้อ่านเป็นได้ทั้งภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง หลายคนคิดว่าการแต่งบทกวีเป็นเรื่องยาก เพราะต้องคัดกรองคำ และต้องมีสัมผัสให้ตรงตามฉันทลักษณ์ บางฉันทลักษณ์มีหลายบรรทัดในหนึ่งบท ทำให้หลายคนที่ต้องการแต่งบทกวีไม่สนุกกับการแต่งบทกวี ผู้เขียนเห็นว่าไฮกุมีวิธีการแต่งที่ไม่ยาก ฉะนั้นจึงนำเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของบทเรียนในวิชาพื้นฐานทางวรรณคดี เพื่อให้นักศึกษาเห็นว่า การแต่งบทกวีไม่ใช่เรื่องยาก ผลปรากฏว่านักศึกษาสามารถแต่งบทกวีไฮกุได้ และสนุกกับการแต่งบทกวีไฮกุ นอกเหนือจากนี้ผู้เขียนบทความต้องการเชิญชวนให้คนไทยหรือนักวิชาการทางภาษาหันมาสนใจและแต่งไฮกุมากขึ้น

Reference

- Drury, J. (2006). *The poetry dictionary* (2nd ed.). Ohio: U.S..
- Matuso, B. (2016). *The Narrow Road to Oku* (2nd ed.). Tokyo: Japan.
- Chaisinwattana, Y. (2013). *Basic Literature* (4th ed.). Bangkok: Thammasart University. (in Thai)
- George, B. (2007). Empty Garden Tanka. *Journal of Simply Haiku*, 5(1), 31
- Gilbert, R. (2005). Kigo Versus Seasonal Reference in Haiku: Observations, Anecdotes and a Translation. *Simply Haiku*. 3(3), 1-14.
- Gilbert, R. & Yoneoka, J. (2000). From 5-7-5 to 8-8-8: An Investigation of Japanese Haiku Metrics and Implications for English Haiku. *Journal of the Foreign Language Education Center*, 7, 1-35.
- Giroux, J. (1974). *The Haiku Form*. Tuttle Publishing.
- Higginson, W. J. (2003). *Guidelines for Writing Haiku in English*. New York: McGraw-Hill.
- Lee, B. Y. (2011). The Practice of Haiku Writing in Second Language Classrooms. *Journal of English Education*, (2), 23 - 44.
- Lim-apiburn, S. (1998). Haiku: Influence to Potjana Chantarasanti. *Journal of Arts*, 1(1), 33-37. (in Thai)
- Myers, J. (2009). The Haiku as Language game, syllogism and montage. *Reflections on English Language Teaching*, 8(2), 89-102.
- Murayama, C. & Murayama, F. (2019). Retired teachers of Haigh School. *Interview*, 7 June 2019.
- Nitiphak. S. (2015). Attractiveness Japan Poetry to the age of Globalization. *Princess of Naradhvas University Journal of Humanities and Social Sciences*, 2(1), 75-81. (In Thai)
- Okuhara, G., (2019). Professor of Sophia University in Tokyo. *Interview*, 4 June 2019.
- Silpakampises, W. (2525). *Introduction to Poetry and Prose*. Srinakarinwirote Songkhla University Press. (in Thai)
- Tanunard, J. (2015). *Haiku for Life: Boarderless poetry* Retrieved 2019, August, 23 from <https://www.ebook.in.th/39070/>. (in Thai)
- William, M. (2013). *The history of haiku in Japanese tradition*. University of Leeds: UK.
- Wright, R. (1998). *Haiku Poem: Terebess Asia Online*. Retrieved 2019, August 23 from <https://terebess.hu/english/haiku/wright.html>.

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิยะดา พรหมจิตต์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
1 หมู่ 4 ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
E-mail: Viyada_pro@nstru.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชไมพร พุทธิรัตน์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
1 หมู่ 4 ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
E-mail: chamaiporn_bud@nstru.ac.th

อาจารย์วรรณวิภาศ พลกำจัด

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
1 หมู่ 4 ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
E-mail: wanwipang_pho@nstru.ac.th

ผู้ช่วยศาสตราจารย์คณาพร แก้วแกมจันทร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
1 หมู่ 4 ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
E-mail: kanaporn_kae@nstru.ac.th

อาจารย์จิราพร สุขกรง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
1 หมู่ 4 ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
E-mail: jiraporn_suk@nstru.ac.th

